

חלמוניות/ אלירן מזוז

כל השנה בחושך יושבת
חולמת על שמש וסתיו
בין השבילים של הואדי הלכתי
לראות חלמונית של זהב

עליתי ירדתי הלכתי חיפשתי
וכבר שעמדתי לחזור
ופתע מבין הקוצים חייכה לי
חלמונית זוהרת באור

שיח קוצים חום של מדבר
סלעים ושמים של תכלת
וכשאעצום את עיני אז אראה
חלמונית צהובה זוהרת

תשע"ז

מאמרים על חלמוניות:

<http://www.kalanit.org.il/%D7%94%D7%A1%D7%95%D7%92-%D7%97%D7%9C%D7%9E%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%AA-%D7%91%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%9D-%D7%95%D7%91%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-%D7%A1%D7%99%D7%A1%D7%98%D7%9E%D7%98%D7%99>

האם חלמוניות מעלה-רחבעם על סף הכחדה?

אבי שמידע avi.shmida@gmail.com
22/11/2017

[/http://www.kalanit.org.il/sternbergia-rehvam](http://www.kalanit.org.il/sternbergia-rehvam)

בתאריך 17.11.2017 נערך פסטיבל החלמוניות מטעם בי"ס שדה כפר עציון באתר החלמונית הגדולה במעלה רחבעם אשר ליד הרודיון מזרחית לבית-לחם. להפתעת המארגנים והמבקרים נצפה במקום מספר זעום של פרחי חלמונית והשאלה שריחפה באוויר – למה?
אתר החלמוניות של מעלה רחבעם הוא מהגדולים והמרהיבים בישראל ומאז שנת 2004 פוקדים אותו מאות מטיילים ועולים לרגל לצפות בפרחים הגדולים הצהובים הפורחים ללא עלים וללא תלות בגשם במחצית השניה של חודש נובמבר.

אתר חלמוניות מעלה רחבעם (מימין) וחלמוניות בפריחה במעלה רחבעם. צילם: אבי שמידע ©
להגדלה – לחצו על התמונות

מאז גילוי האתר בשנת 2002 על ידי מתיישבי מעלה-רחבעם אנו מבקרים מידי שנה במקום, סופרים את מספר הפרחים וחוקרים את הביולוגיה והאבקה של פרח החלמונית. בשנת 2004 ספרנו בקטע של 700 מטר בנחל היורד ממעלה רחבעם (ואדי אבו-מחרב) 24000 פרחים ועד שנת 2010 נספרו כל שנה באותו שטח אלפי פרחים בשבוע שיא הפריחה (שיא הפריחה חל לדעתנו בתאריך 23 לחודש נובמבר בממוצע לאורך 13 שנות מדידה). אולם החל משנת 2009 התחילה ירידה דרסטית והדרגתית במספר בצלי החלמונית הפורחים; בשנת 2011 ספרנו 1275 פרחים, בשנת 2014 ספרנו רק 334 פרחים בשנה שעברה ספרנו 470 פרחים והשנה ספרנו אתמול (20.11.2017) רק 152 פרחים בכל האתר. בריבועים בני מאה מטר רבוע מספר הפרחים ירד מלפני עשר שנים אזי פרחו בריבוע בין 42 ל-98 פרחים בממוצע – ירד מספר הפרחים השנה רק ל-3-6 פרחים לכל ריבוע.

חלמוניות בפריחה במעלה רחבעם. צילם: אבי שמידע ©
להגדלה – לחצו על התמונות

אפשר לקשור את התמעטות הפריחה של החלמוניות באתר מעלה רחבעם לגורמים אחדים: מיעוט הגשמים בשנים האחרונות בחגורת הספר וכתוצאה מכך מילוי אביבי חלש של בצלי חלמונית גדולה לקראת הפריחה הסתוית, חפירות דורבנים והכחדת פקעות, הזדקנות טבעית של כתם ופריחה ועוד. אין לצערנו בעולם מחקרים רב-שנתיים על הדינמיקה של כתמי פריחת חלמוניות או גיאופיטים בעלי תפוצה כתמית אחרים. אולם גורם נוסף צד את עינינו בשנים האחרונות. מזה עשר שנים השטח סגור לחלוטין בפני רועים וצאן. בעבר הייתה בכל השטח רעיית עיזים אינטנסיבית אשר כילתה כל שנה בעיקר את הצמחים החד-שנתיים. בשלוש השנים האחרונות שמנו לב כי שעורת התבור, צמח חד-שנתי ממשפחת הדגניים השתלט על כל השטח ומאפיל ומכסה חלק מהחלמוניות הפורחות. אנו חושדים שהסיבה העיקרית להתמעטות החלמוניות באתר היא התחרות של הדגניים החד-שנתיים עם החלמוניות כאשר בעונת האביב, באין רעייה שורשי החד-שנתיים מנצלים מהר יותר וביעלות יתר את המים והמינרלים בשטח הקרקע העליון וכתוצאה מכך מספר הפרטים של החלמוניות הבונה בצלים גדולים ומגיע לפריחה הולך ויורד. האם מגמת אתר חלמוניות מעלה רחבעם לקראת הכחדה?